

kládá za trvající proti žalobci poznamenaného sporu s tím účinkem, by na něm mohl nabýti práva tak, jakoby vskutku trvalo. Žalobce takový nemůže k zabezpečení výsledku sporu dosíci pouhou jeho poznámkou, jež v podstatě jest jen prozatímním opatřením, již toho, k čemu mu má dopomoci teprve rozsudek, totiž, by již nabyt knihovně práva, jehož se teprve sporem domáhá, a mohl na něm pak knihovně zřizovati práva pro osoby třetí. K zajištění svého práva musí voliti jiné prostředky, pokud mu je ovšem exekuční řád poskytuje.

Čís. 9296.

Je-li otázka platnosti (neplatnosti) manželství pro spor jen předurčující, jest vyčkati ohledně soukromoprávních překážek námítku toho, kdo má zájem na neplatnosti manželství, ohledně veřejnoprávních se pak vyhledává, by se vyskytly skutečnosti, opodstatňující určitou veřejnoprávní překážku.

Otázku, zda rozvedená první manželka zůstala i po napotomním manželově nabytí cizozemského státního občanství příslušnicí tuzemskou, jest vždy řešiti podle práva tuzemského.

Mezi domovským právem a státním občanstvím jest vzájemná podmíněnost, takže jedno bez druhého nemůže obstáti; kdo jest zdejším státním občanem, musí tu míti i domovské právo a naopak, kdo zde má domovské právo, jest nutně také zdejším státním občanem.

Platnost manželství posuzuje se podle doby sňatku.

Pro posouzení, zda prvé manželovo manželství bylo (ne)platným, jest lhostejno, zda se jeho prvá manželka provdala, leč že nabyt mezi rozvodem a rozlukou v cizozemsku cizozemského státního občanství.

K tomu, že byl § 111 obč. zák. zrušen, jest za všech okolností hleděti z úřadu.

Předpis § 96 obč. zák., podle něhož jen bezvinný manžel má právo domáhati se neplatnosti manželství, vztahuje se jen na případy překážek soukromoprávních.

(Rozh. ze dne 19. října 1929, Rv II 354/28.)

Žalobu manžela, by bylo prohlášeno neplatným druhé jeho manželství s Bertou V-ovou, rozenou M-ovou, procesní soud první stolice zamítl. Důvody: Žalobce oženil se nejprve dne 26. února 1900 ve farním katolickém kostele v Brně s Marií H-ovou jako státní občan rakouský, kteréžto manželství bylo pak dobrovolně rozvedeno, usnesením okresního soudu v Brně ze dne 5. března 1903. Žalobce zařídil pak potřebné kroky, aby mohl v Uhrách uzavřít nový sňatek s nynější svou manželkou Bertou M-ovou, kteréžto manželství nazývá žalobce sedmihradským, ale žalovaná strana namítá, že správně šlo o tak zvané uherské manželství, poněvadž prý v Sedmihradsku pozbyly církve evangelické a unitarské již uherským zákonem o manželství z roku 1894 a 1879 oprávnění rozhodovati o platnosti manželství a o rozluce. Ža-

lobce připouští, že za účelem nového sňatku s Bertou M-ovou, K., úředník v Budapešti ho formálně adoptoval, aniž se však žalobce do Uher odebral a zejména tam nebydlel po šest neděl, nýbrž právní zástupce vymohl pro něho v Budapešti státní občanství uherské a pozval žalujícího na jeden den do Budapešti, kdež složil žalobce slib státního občana uherského, načež jako státní občan uherský dojednal manželství se žalovanou Bertou M-ovou u úřadu v Budapešti a pak 25. července 1915 církevně podle obřadu evangelického v Brně, maje za to, že manželství je platné, a žil se žalovanou ve společné domácnosti, až bylo manželství to dobrovolně rozvedeno usnesením soudu ze 4. července 1920. Po převratu, udává žalobce dále, žádal, aby mu bylo uděleno občanství v republice Československé, poněvadž nikdy v Uhrách nežil ani nebydlel, ale ministerstvo vnitra rozhodlo dne 17. listopadu 1920, že žalobce nepřestal býti státním občanem rakouským, takže jest jím i na dále podle zákona z 9. dubna 1920, čís. 236 sb. z. a n. a ohledně žalované, že nutno vyčkati soudního rozhodnutí o platnosti druhého manželství, jehož neplatnosti se tudíž domáhá. Žalovaná strana navrhla, by byla žalobní prosba zamítnuta, poněvadž žalobce byl v čase uzavření sňatku se žalovanou státním občanem uherským. Rozhodnutí tohoto sporu o neplatnosti manželství, kterou jest vyšetřiti z úřední moci (§ 28 zákona ze dne 22. května 1919, čís. 320 sb. z. a n.), nutno posouditi podle práva platného v čase uzavření sňatku civilně v Uhrách dne 13. července 1915 a církevně v Brně 25. července 1915, kdy platil zejména § 111 obč. zák. zrušený teprve § 25 zák. ze dne 22. května 1919, čís. 320 sb. z. a n. (org. pat. ze dne 20. dubna 1815, dv. dekret ze dne 22. listopadu 1815, zák. z 25. května 1868, čís. 47 ř. z., čl. IV. vlád. nař. ze dne 11. března 1920, čís. 152 sb. z. a n. § 3 čís. 3). Způsobilst, uzavřítí manželství, posuzuje se podle personálních statutů obou snoubenců v čase sňatku, které se řídí státním občanstvím, nikoli bydlištěm (Dr. Robert Mayr, soustava občanského práva, str. 44, dv. dekret ze dne 22. prosince 1814, čís. 1118 sb. z. s.). Podle § 37 obč. zák. jest posuzovati právní jednání mezi cizincem a zdejším státním příslušníkem v cizozemsku podle zákona ciziny, pokud nebylo zřejmě vzato za základ jiné právo a pokud neodporuje tomu předpis § 4 obč. zák., to jest pokud jde o osobní způsobilosti a pokud má jednání to míti právní účinky v tuzemsku. Podle uherského zákona čl. L z roku 1879 nabývá se státního uherského občanství výslovným udělením, které se zove naturalisací a vztahuje se i na manželku žadatele, a jest tato naturalisace buď řádná, vázaná mimo jiné na pětiletý zápis do daňové listiny, nebo mimořádná propůjčená inkolátním diplomem vládou uherskou bez této podmínky (prof. Dr. Mayr, Soustava čsl. práva státního str. 435). O domovském právu v Uhrách platí zák. čl. XXII z roku 1886, podle něhož (§ 10) nabývá adoptovaný adopcí domovského práva adoptivních rodičů i bez předepsaného jinak čtyřletého pobytu v některé obci uherské (cit. spis str. 440). Přihlížeje k těmto právním předpisům a k dokladům úředním stranami předloženým, má soud za zjištěno: Inkolátním diplomem ze dne 21. května 1912 čís. 5391/1912 jest zjištěno, že bylo žalobci Viktoru V-ovi, původně rakou-

skému státnímu občanu, adoptovanému uherským státním občanem Albertem K-em, uděleno státní občanství uherské, ježto žalobci bylo zároveň zabezpečeno domovské právo v uherské obci Csömör, a to ve smyslu zák. článek L z r. 1879, a složil pak žalobce, jak sám přiznává, předepsanou mu v onom diplomu přísahu včas, čímž se stal uherským státním občanem. Rozsudkem ze dne 18. května 1915 budapeštského král. soudního dvoru čís. I P 30701/6/1915 bylo dřívější manželství žalobce uzavřené dne 26. února 1900 podle kat. obřadu s Marií H-ovou v Brně prohlášeno za rozvázané z její viny, kteréžto manželství bylo již před tím dobrovolně rozvedeno usnesením okresního soudu v Brně ze dne 5. října 1903. Nato uzavřel žalobce, již jako státní příslušník uherský, manželský sňatek před matričním úřadem v Budapešti dne 13. července 1915 s nynější svou manželkou Bertou M-ovou podle výpisu z matriky sňatkové čís. 427 a pak církevní sňatek dne 25. července 1915 jako příslušník ev. aug. vyznání s M-ovou také již téhož vyznání církevně u něm. evang. farního úřadu v Brně, prokázav se oním dokladem o civilním sňatku v Uhrách a vysvědčením o způsobilosti uzavřítí sňatek uh. min. spravedlnosti, jak onen farní úřad sdělil. Spisy zemské politické správy na Moravě se zjišťuje, že žalobce žádal roku 1919 u zemského hlavního města Brna o udělení státního občanství republiky Československé, kterážto žádost byla předložena přípisem ze dne 20. června 1919 moravskému místodržitelství v Brně a byla vyřízena výměrem ministerstva vnitra ze dne 17. listopadu 1920 tak, že žadatel vzhledem k tomu, že se za účelem dosažení uherského státního občanství do Uher vůbec nevystěhoval, svého tehdejšího rakouského státního občanství podle ustanovení vystěhovaleckého patentu ze dne 24. března 1832 nepozbyl a že jest ho tudíž pokládati podle § 1 (1) zákona ze dne 9. dubna 1920, čís. 236 sb. z. a n. za státního občana Čsl. republiky. Posléze se zjišťuje z přípisu zem. hlav. města Brna ze dne 29. listopadu 1920, že byl zapsán žalobce do matriky brněnských příslušníků a jeho choť a dceruška že budou zapsány, jakmile bude tam podáno rozhodnutí zemského soudu v Brně o platnosti druhého sporného manželství žalobcova. Nehledíc k tomu, že v literatuře jest sporno, zda předpis § 10 uherského zák. čl. XXII z roku 1886 o nabytí domovského práva v Uhrách adopcí, byl zrušen § 13 zákona z 9. dubna 1920, čís. 236 sb. z. a n. (prof. Dr. Mayr vyslovuje se proti zrušení ve svém spise Soustava čsl. práva státního str. 435), není pro soud právní názor ministerstva vnitra nikterak závazným pokud jde o posouzení platnosti manželství. V té příčině rozhodl nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 15. listopadu 1921 č. j. Rv II 200/21 sb. n. s. čís. 1296 a soud podepsaný sdílí právní názor tam projevený. Z důvodů onoho rozhodnutí plyne, že ve sporném případě jest především zjistiti, zda první žalobcovo manželství s Marií H-ovou uzavřené podle katolického obřadu 26. února 1900 v Brně, bylo podle uherského zákona platně rozloučeno, a zda tedy žalobce mohl platně uzavřítí druhé manželství dojednané civilně v Budapešti s Bertou M-ovou 13. července 1915 a pak církevně dne 25. července 1915 v Brně na něm. evang. far. úřadě (§§ 62, 111 obč. zák.). Rozluka onoho prvního manželství stala

se právoplatným rozsudkem král. soudního dvoru v Budapešti ze dne 18. května 1915 ve smyslu bodu a) § 77 zák. čl. XXXI z roku 1894 a, poněvadž bylo ono první manželství rozvedeno zde již roku 1903. platí podle § 16 zák. čís. 320/1919 za rozloučené na pouhou žádost kteréhokoliv z tehdejších manželů. Byl tedy pak žalobce jako státní občan uherský oprávněn uzavřít nový onen sňatek, o který jde, s nynější svou manželkou Bertou M-ovou civilně v Budapešti a dáti se pak i církevně oddati jako příslušník evangelické církve i se svou nynější evangelickou manželkou v Brně, vykávav se zde dle úřední zprávy farního evangelického úřadu vysvědčením o způsobilosti sňatku uherského ministerstva spravedlnosti i oddacím listem o civilním sňatku v Budapešti z 15. července 1915 a mohl podle § 16 zák. čís. 320/1919 a může vyžádati si i nadbytečně rozluku rozvedeného zde prvního manželství. Není tedy manželství, o něž jde, neplatným ani pro překážku dvojženství podle § 62 obč. zák., poněvadž ono první manželství žalobcovy bylo již právoplatně rozloučeno, ani pro překážku katolicismu podle § 111 obč. zák., poněvadž na ono první manželství se zákon tento nevztahoval, nýbrž zákon uherský zák. čl. XXXI § 77, podle něhož bylo manželství to právoplatně soudním rozsudkem rozloučeno, a platné jest toto druhé manželství dále proto, že bylo řádně uzavřeno i v Uhrách civilně, i zde opět církevně podle platných zákonů uherských i tehdejších rakouských (sb. nejv. soudu čís. 6787). O d v o l a c í s o u d prohlásil manželství neplatným z viny žalobcovy. D ů v o d y: Žalobce uzavřel s Marií H-ovou dne 26. února 1900 církevní sňatek dle římsko-katolického obřadu v Brně. Oba snoubenci byli zletilí, svobodní, náboženství římsko-katolického, zdejší státní občané. Toto manželství bylo dobrovolně rozvedeno od stolu a lože usnesením okresního soudu Brno-město ze dne 5. března 1903. Rozsudkem (pro zmeškání) budapeštského soudního dvoru ze dne 18. května 1915 bylo manželství žalobcovy s Marií H-ovou rozloučeno z viny žalované manželky z důvodu § 77 a) zák. čís. XXXI/1894. Rozsudek nabyl právní moci dne 8. července 1915. Žalobce uzavřel pak před státním matričním úřadem v Budapešti dne 13. července 1915 civilní sňatek s Bertou M-ovou. Ve výpisu ze sňatkové matriky je uvedeno, že oba snoubenci jsou evangelíci augsburského vyznání a bydlí v Budapešti. Státní občanství a domovská příslušnost není udána. Podle oddacího listu německého evangelického farního úřadu v Brně z 11. října 1927 uzavřeli pak tito dne 25. července 1915 též sňatek církevní na tomto farním úřadě, když žalobce prokázal se zároveň vysvědčením uher. min. sprav. o způsobilosti uzavřít sňatek. Inkolátním diplomem král. uher. min. vnitra z 21. května 1912 byl žalobce, původně rak. státní občan, bydlící v Brně, rozvedený, jemuž obcí Csömör bylo zajištěno přijetí do obecního svazku a jenž byl adoptován uherským státním občanem Albertem K-em, k své žádosti podle zák. čl. I. z roku 1879 přijat mezi uherské státní občany. Dne 5. června 1912 složil pak přísahu v § 14 zák. čl. L/1879 předepsanou, jako uherský státní občan (L). Podle výnosu místodržitelství v Brně ze 7. února 1912 čís. 9846 bylo v matrice sňatků farního úřadu sv. Tomáše v Brně poznamenáno, že

Viktor V. byl adoptován uher. stát. příslušníkem Albertem K-em a že budoucně má nositi jméno »K« (podle sdělení král. uh. ministerstva sprav. z 30. prosince 1911 čís. 2297-2 došlého na min. vnitra). Žalobce domáhá se toho, by byla vyslovena neplatnost jeho manželství s Bertou Karolinou M-ovou. Podle zjištěného stavu věci jde tu, hledíc k době uzavření tohoto sňatku o překážku manželství podle §§ 62 a 111 obč. zák. Ustanovení § 111 obč. zák. bylo arci zrušeno § 25 zák. čís. 320/19. Hledíc k předpisu § 94 obč. zák., na jehož místo nastoupilo ustanovení § 28 zák. č. 320/19, jest vyšetřiti z úřední povinnosti neplatnost řečeného manželství. Především jest se zabývati otázkou, 1. zda manželství žalobcovo s Marií H-ovou, uzavřené dne 26. února 1900 podle obřadu římsko-katolického v Brně jest platným. Hledíc k hořejším zjištěním, podle nichž, oba snoubenci byli svobodní, zletilí, římsko-katolického vyznání a zdejší státní občané, jest jejich církevní sňatek (§ 75 obč. zák.) pokládati za platný. 2. Dále jest zkoumati, zda platné manželství žalobcovo s Marií H-ovou přestalo býti ve zdejším území státním překážkou (§ 62 obč. zák.) manželství žalobcova s Bertou M-ovou. Rozsudkem (pro zmeškání) budapeštského soudního dvoru ze dne 18. května 1915 bylo žalobcovo manželství s Marií H-ovou rozloučeno z viny žalované manželky z důvodu § 77 a) zák. čl. XXXI/1894. Rozluka byla tedy vyslovena soudem cizozemským. Proto nutno zabývati se otázkou státní příslušnosti obou manželů v době rozluky. Podle inkolátního diplomu byl žalobce přijat mezi státní občany uherské, byv adoptován uher. státním občanem Albertem K-em, když mu zároveň bylo zajištěno přijetí do obecního svazku obce Csömör, a složil dne 5. června 1912 přísahu jako uherský státní občan. Hledíc k ustanovení §§ 6, 8 posl. odst., 14 a 16 zák. čl. L/1879 a § 5 zák. čl. XXII/1886, jest míti v souhlase s prvním soudem za to, že žalobce již před vyslovením rozluky nabyt uherského státního občanství. Pokud jde o Marii H-ovou, jest vyšetřiti, zda tato podle § 7 zák. čl. L/1879 nabytla zároveň státního občanství uherského. Tuto otázku jest rozhodnouti ve smyslu záporném. V inkolátním diplomu byl žalobce výslovně poznačen jako rozvedený a nebylo v něm uvedeno jméno jeho manželky, na niž by se vztahovala naturalisace (§ 12 zák. čl. L/1879). Proto jest míti za to, že Marie H-ová, jsouc rozvedená, nenásledovala žalobce v jeho nabytém uherském státním občanství. Správnosti tohoto názoru nasvědčují ustanovení §§ 11 zák. čís. 105/1863 ř. z. a § 7 zák. čís. XXII/1886. Marie H-ová jako zdejší státní příslušnice byla tedy při rozluce provedené v cizině vázána předpisem § 4 obč. zák. i když byla stranou pasivní, jsouc žalována a řízení provedeno v její nepřítomnosti, ježto právní účinky jednání (právního úkonu) měly se zřejmě jeviti zároveň v tuzemsku. Při tom jest nerozhodno, zda tyto právní účinky byly již při rozluce obmýšleny (čís. 6787 sb. n. s.). Rozluce vyslovené cizozemským soudem mohla by tedy býti přiznána platnost též na zdejším území, kdyby rozluka byla vyslovena z důvodu, který je též tuzemským právem uznáván za platný důvod rozluky. Rozluka byla vyslovena cizozemským soudem z důvodu § 77 a) zák. čl. XXXI/1894, který zní »jestliže manžel zrušující manželské spole-

členství po uplynutí šesti měsíců ode dne, kdy svého manžela opustil, byl vyzván soudním usnesením, by obnovil manželské společenství a tomuto usnesení ve lhůtě soudem určené neoprávněně nevyhověl«. Než žalobcovo manželství s Marií H-ovou bylo dobrovolně od stolu a lože rozvedeno (§ 103 obč. zák.) a nebyla tedy Marie H-ová povinna k manželskému společenství se žalobcem (§ 110 obč. zák.). Proto soudní výzva k obnovení manželského společenství byla podle tuzemského práva protizákonnou a nelze uznati důvod rozluky podle § 77 a) zák. čl. XXXI/1894 za platný podle práva tuzemského. Proto rozluka vyslovená z toho důvodu soudem cizozemským nemá platnosti ve zdejších státním území. Manželství žalobcovo dosud právně trvá, pročez vadilo a vadí dosud žalobcovu manželství s Bertou M-ovou neprominutelná veřejnoprávní překážka podle § 62 obč. zák. Pokud první soud poukazuje na ustanovení § 16 zák. čís. 320/19, podle něhož může si žalobce vyžádati rozluku svého prvního manželství, jest uvésti toto: Zákon rozlukový zřejmě nemá zpětné působnosti (§ 5 obč. zák.). V čase druhého sňatku roku 1915 měly plnou platnost manželské překážky podle §§ 62 a 111 obč. zák., kterážto poslední byla arci § 25 rozl. zák. zrušena. Prvé manželství není dodnes ani prohlášeno za neplatné ani za rozloučené. Veřejnoprávní překážka podle § 62 obč. zák. trvá tedy dosud v plné působnosti. Na tom nic nemůže změnit možnost přivoditi rozluku prvního manželství ve smyslu § 16 rozl. zák., dokud se tak skutečně nestalo. Druhé žalobcovo manželství bylo uzavřeno nejen v cizozemsku (civilně), nýbrž ve zdejších státním území církevně, tedy ve formě zákonem předepsané (§ 75 obč. zák.). Již z tohoto důvodu nebylo by lze nic dovozovati pro platnost druhého manželství s poukazem k tomu, že ve zdejších státním území v oblasti býv. práva uherského dosud má platnost zák. čl. XXXI/1894 (se změnami vytčenými v § 30 rozl. zák.), podle něhož (§ 77 a) byla vyslovena rozluka prvního manželství, nehledíc ani k tomu, že, jak první manželka tak i žalobce a jeho druhá manželka na Slovensku a Podkarpatské Rusi vůbec neměli bydliště. Dále je při tomto stavu věci nerozhodno, jaké státní občanství měla v době uzavření sňatku Berta N-ová. I kdyby bylo správné tvrzení v odvolacím sdělení, že byla tehdy státní občankou německou, nemění se tím nic na dosahu veřejnoprávní překážky podle § 62 obč. zák. I když oba manželé jsou cizozemci a jde o manželství uzavřené jimi v cizozemsku (v tomto případě bylo však též uzavřeno církevně v tuzemsku), jsou zdejší soudy příslušné nejen formálně (§ 76 j. n.), nýbrž i materiálně zkoumat platnosti tohoto manželství pro zdejší státní území. Správnosti tohoto názoru zřejmě nasvědčuje ustanovení § 62 obč. zák., § 28 rozl. zák. a § 81 čís. 4 ex. ř. Ohledy veřejné mravnosti a pořádku, které odpírají uznání v tuzemsku právnímu poměru (manželství), zajisté též opravňují zdejší soudy, by učinily předmětem svého rozhodnutí, zda manželství, jemuž vadí veřejnoprávní překážka dvojženství, má platnost na zdejších státním území, i když bylo uzavřeno cizinci v cizozemsku. Proto bylo odvolání vyhověti a vysloviti neplatnost druhého manželství žalobcova. Při tom se podotýká, že tato neplatnost byla by opodstatněna tím více, kdyby byl

správný názor, který projevilo ministerstvo vnitra ve svém výnose ze 17. listopadu 1920, čís. 24.950/20-7, že žalobce tehdejšího rakouského státního občanství nepozbyl, po případě kdyby se v důsledku toho mohlo snad míti za to, že žalobce měl tehdy státní občanství v obou státech. Podle § 11 min. nař. čís. 283/1897 ř. zák. bylo v rozsudku zároveň nalézti o vině na neplatnosti manželství. Celý postup žalobcův, který se dal osvojití uherským státním občanem, zajistiti si přijetí do svazku obce Csömör a pak si vymohl státní občanství uherské, zřejmě nasvědčuje tomu, že mu šlo o obejití zákonných předpisů vlasti (§§ 62, 111 obč. zák.). Proto jest spravedливо, by bylo uznáno, že vina na neplatnosti manželství stíhá žalobce, ježto Bertě M-ové podle zjištěného stavu věci nelze přičítati zavinění.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Věc má se podle časového pořádku takto: 1. Dne 26. listopadu 1900 uzavřel žalobce první manželství s Marií H-ovou podle římsko-katolického obřadu v Brně, při němž oba byli zdejší státní občané, 2. toto manželství bylo rozvedeno dobrovolně usnesením okresního soudu Brno-město ze dne 5. března 1903. Na to bylo žalobci inkolátní listinou král. uh. ministerstva vnitra ze dne 21. května 1912 uděleno uherské státní občanství a dne 5. června 1912 přijata od něho státoobčanská přísaha (viz o tom všem předpisy § 2 čís. 1, §§ 5—15 zák. čl. L z r. 1879). Potom bylo rozsudkem pro zmeškání budapeštského soudního dvoru ze dne 18. května 1915, jenž 8. července 1915 nabyl právní moci a jenž udává bydliště žalované manželky ve Vídni toto manželství rozloučeno z manželčiny viny z důvodu, že, zrušivši manželské společenství a byvši soudně vyzvána, by je obnovila ve lhůtě ve výzvě stanovené, této výzvě neoprávněně nevyhověla (§ 77 písm. a) zák. čl. XXXI z r. 1894). 3. Konečně uzavřel žalobce dne 13. července 1915 před státním matričním úřadem v Budapešti civilní a pak dne 25. července 1915 na evangelickém farním úřadě v Brně církevní sňatek s Bertou M-ovou. Jde o to, zda tento sňatek napadený z důvodu dvojženství podle § 62 obč. zák., t. j. pro žalobcovo manželství s Marií H-ovou ad 1. jest platný. Příklad tento jest zcela obdobný s případem rozhodnutým pod čís. 6787 sb. n. s. a jde jako tam i tu o dvě otázky: a) zda žalobcovo první manželství jest platné a b) zda rozluka tohoto manželství v Budapešti jest pro tuzemsko, pro území Čsl. republiky neplatná, takže manželství to přes to v tuzemsku dále trvá. Neboť, přisvědčí-li se k oběma těmito otázkám, vyplyne z nich závěr, že druhé žalobcovo manželství jest pro neodstranitelnou překážku § 62 obč. zák. neplatné.

K otázce a): Odvolací soud praví, že, hledíc k tomu, že oba snoubenci byli svobodní, zletilí, římskokatolického vyznání a zdejší občané, jest jejich církevní sňatek pokládati za platný. Avšak tento úsudek nestačí, protože není doložen nedostatek všech možných překážek manželství, nýbrž jen těch, jež by vyplývaly z nedostatku těchto skuteč-

ností, kdežto jest ještě celá řada překážek manželství, jež se skutečnostími těmito nemají co činiti a zakládají se v jsoucnosti neb nejsoucnosti skutečností jiných. Předsejiti tu sluší takto: Otázka, zda první manželství jest platné, jest tu sice jen otázkou předurčující, avšak, poněvadž jde o neplatnost druhého manželství z důvodu veřejnoprávního, absolutního, jež nutno vyšetřovati z úřadu (§ 28 zák. rozl., dříve § 94 obč. zák.), nutno vyšetřovati z úřadu i všechny předurčující otázky, tudíž i otázka, zda první manželství je platné, i otázka, zda jeho rozlučka jest neplatná. Ale jako se při otázce neplatnosti manželství, jež jest předmětem sporu, hledí z úřadu jen k veřejnoprávním důvodům neplatnosti, kdežto k soukromoprávním přihlíží se jen k žádosti toho, kdo jest oprávněn je uplatňovati (cit. § 28 rozl. zák. a § 94 obč. zák.), tak také jen tak a nejinak může tomu býti samozřejmě i v případě, že otázka platnosti nebo neplatnosti manželství jest jen předurčující, jako tu ohledně prvního manželství, a jest tedy ohledně soukromoprávních překážek vyčkati námitku toho, kdo na neplatnosti manželství toho má zájem a jest oprávněn ji uplatňovati. To však mohou v tomto sporu býti jen strany rozepré, a to, an se žalobce domáhá neplatnosti druhého manželství a platnost prvního manželství tudíž přímo tvrdí, nutně jen žalovaná, která hájí platnost druhého manželství a již by proto neplatnost prvního manželství prospěla. Ta však vůbec námitky proti platnosti prvního manželství nevznesla, žádnou překážku platnosti neuplatňovala, naopak i v dovolání praví, že otázka platnosti prvního žalobcova manželství se jí nezdá býti vůbec spornou a hájí platnost druhého manželství tím, že prý obě manželství jsou platná. Potřeba zkoumati, zda prvnímu manželství nevádí překážka soukromoprávní, tedy odpadá. Co se týče překážek veřejnoprávních, platí i o nich totéž, co o každé otázce, k níž soud musí hleděti z úřadu, i bez námitky strany: soud zabývá se takovou otázkou přes její officiositu jen, vyšly-li na jevo pŕtahy, indicie pro skutečnost, k níž jest hleděti z úřadu, neboť kdyby se jí zabýval beze všeho podnětu, protahoval by zbytečně řízení a působil stranám marné útraty. Pro otázku platnosti nebo neplatnosti manželství jest to zejména na výsost jasné, neboť, kdyby se nemělo čekat až na pŕtahy, indicie, neplatnosti, musila by se všechna manželství v říši vyšetřovati, zda nevádí jim veřejnoprávní překážka, což by bylo nehorázností. Proto již sám zákon stanoví v § 99 obč. zák., že domněnka mluví vždy pro platnost manželství, což právě znamená omezení předpisu § 94 téhož zákona, nyní § 28 rozl. zákona, že veřejnoprávní překážky vyšetří se z úřadu, v ten způsob, že k vyšetřování tomu musí býti zavdán důvodný podnět a vyskytnouti se tedy skutečnosti, jež určitou veřejnoprávní překážku zpravděpodobňují. Takových pŕtahů však v souzeném případě ohledně prvního žalobcova manželství ve spisech není a nutno proto manželství to uznati za platné.

K otázce b). Jak v rozhodnutí čís. 6787 sb. n. s. podrobně provedeno, není rozlučka rozvedeného manželství povolená z důvodu shora pod 2. udaného podle bývalého rakouského práva, jež je nyní československým, platná, jest neplatná. Trestí vývodů tam obsažených jest, že

předpis § 4 obč. zák., že zdejší příslušníci zůstávají i v úkonech a v jednáních, která se dějí v cizozemsku, na zdejší zákony vázáni, pokud a) jejich osobní způsobilost k nim jest zdejšími zákony omezena, a b) úkony neb jednání ta mají jeviti účinky i v tuzemsku — platí i pro rozluku, ježto výrazem »úkony a jednání« zákon míní všecky právní úkony, na nichž zdejší příslušník jest účasten jako strana, jakýmž úkonem ovšem jest i rozluka zdejšího příslušníka, a že tedy předpis ten platí i pro spornou rozluku, pakli že aspoň jedna strana byla zdejším příslušníkem a rozluka měla tedy jeviti účinky i v tuzemsku, čemuž jest tak, pakli aspoň manželka zůstala zdejší příslušnicí, jak tomu vskutku jest, což jest doličiti. Ježto je první žalobcovo manželství platné a žalobce byl v čase jeho uzavření zdejším státním občanem, příslušným do H. na Moravě, stala se i jeho prvá manželka sňatkem s ním zdejší státní občankou, i kdyby jí do sňatku byla nebyla (dekr. dv. kanc. ze dne 26. ledna 1833, čís. 2557 sb. z. s.), a jde jen o to, zda tohoto zdejšího občanství nepozbyla, an manžel po rozvodu tohoto manželství přijal státní občanství uherské, zda ho v tomto uherském občanství nenásledovala. Kdyby bylo pravdou, že žalobce, jak vysloveno ve výnosu ministerstva vnitra ze dne 17. listopadu 1920, čís. 24.950/20, vzhledem k tomu, že se za účelem dosažení uherského státního občanství do Uher vůbec nevystěhoval, svého tehdejšího rakouského státního občanství podle ustanovení vystěhovaleckého patentu ze dne 24. března 1832, čís. 2557 sb. z. s. nepozbyl a že jest ho tudíž podle § 1 (1) zákona ze dne 9. dubna 1920, čís. 236 sb. z. a n. pokládati za státního občana Čsl. republiky — tedy by otázka sama sebou odpadla; avšak, když nemůže býti pochybováno, že žalobce státního občanství uherského nabyt, jest názor citovaného výnosu velmi pochybný, aspoň mu zdejší rozhodnutí čís. 1296 sb. n. s. velmi přesvědčivě odporuje. Jest tedy otázku státní příslušnosti první žalobcovy manželky v čase jeho druhého sňatku řešiti, a shledá-li se, že i po sňatku zůstala státní příslušnicí rakouskou (zdejší, protože domovskou obcí příslušnou do H. na Moravě), nebude třeba zkoumati otázku, zda zůstal rakouským (zdejším) příslušníkem i žalobce přes to, že přijal občanství uherské, a ovšem odpadne i otázka, zda hořejší výnos ministerstva vnitra sluší považovati za rozhodnutí, a to za rozhodnutí pro soudy závazné, což opět by bylo otázkou velmi choulostivou, an výnos byl vydán jako vyřízení žalobcovy žádosti o udělení čsl. státního občanství. Otázku, zda rozvedená manželka podrží zdejší státní občanství přes to, že muž po rozvodu nabyt občanství uherského, řešilo rozhodnutí čís. 6787 jen odkazem na § 11 zákona o právu domovském ze dne 3. prosince 1863, čís. 105 ř. zák., což mohlo stačiti, ježto pochybnosti o dostatečnosti tohoto důvodu nebylo. Avšak v projednávaném případě má odvolací soud, jenž se jinak tohoto rozhodnutí dovolává, asi pochybnosti, dovozuje názor, že prvá žalobcova manželka rakouské (zdejší) státní příslušenství podržela, nikoli ze zdejšího práva, nýbrž z práva uherského, z § 12 zák. čl. L z r. 1879, podle něhož má v inkolátní listině býti uvedena i manželka, když se na ni inkolát vztahuje, a pak z obsahu inkolátní listiny ze dne 21. května 1912, v níž tehdejší

(první) manželka žalobcova není uvedena. Avšak tento důvod není postačující již proto, že by vynechání manželčina jména v inkolátní listině mohlo spočívatí také jen v nedopatření, a jest podle obsahu cit. zák. čl. L z r. 1879 dost pochybné, zda se občanství nabyté manželem nevztahuje i na rozvedenou manželku, neboť § 7 stanoví, že se udělením získané uherské státní občanství manželovo vztahuje i na manželku, nikterak však to neomezuje jen na manželku nerozvedenou, neboť mezi rozvedenou a nerozvedenou nerozeznává, o této okolnosti vůbec nečině zmínky, ačkoli jinak ji zákon nepřehlédl, stanově v § 35, že rozvedená manželka neztrácí uherské státní občanství, ani když ho jako cizinka nabyła sňatkem. Musilo by se tudíž napřed zjistiti, jaká je v této příčině praxe uherská k § 7, neboť, mělo-li by se použití uherského zákona, nemohl by býti rozhodujícím výklad úřadů cizozemských. Než otázku, zda rozvedená první manželka zůstala i po manželově nabytí uherského státního občanství příslušnicí zdejší, jest vždy řešiti podle práva zdejšího a, dojde-li se k výsledku kladnému, nebude tomu vaditi, že se podle práva uherského stala příslušnicí uherskou, neboť duplicita občanství není vyloučena vůbec, natož při různosti právních řádů přicházejících v úvahu. Praví sice nyní § 4 (3) úst. list., že příslušník cizího státu nemůže býti zároveň příslušníkem Československé republiky, avšak tento předpis působí teprv ode dne vyhlášení ústavní listiny (čl. VIII úv. zák.), nepůsobí zpět a nevztahuje se na poměry z dřívější doby, a mimo to, nejsou s to, by odstranil různost právních řádů, předpokládá přiměřená prováděcí ustanovení, jež se mohou podle stavu věci státi jen mezistátními smlouvami, jež příslušná opatření učiní, jak se také částečně již stalo, o čemž str. 8 spisu Žlábek-Werner, jenž ihned bude citován. Podle zdejšího (čsl.) práva historických zemí rozvedená manželka čsl. státního občana podržuje státní občanství čsl., i když muž po rozvodu státní příslušnost změni. Žlábek-Werner, Státní občanství a domovské právo v rep. čsl. 1923 str. 66 vyvozuje to z § 92 obč. zák., což však jest nedostatečné, protože tento předpis s projednávanou otázkou, jež je státoprávní, nemá co činiti, ježto má na mysli jen poměry rodinné. Neklamným důkazem jest spíše toto: Zákon ze dne 3. prosince 1863, čís. 105 ř. zák. o úpravě poměrů domovských, stanoví vzhledem k čl. II říš. obecního řádu ze dne 5. března 1862, čís. 18 ř. zák., podle něhož každý státní občan má míti v některé obci právo domovské: v § 2, že práva domovského v obci mohou nabyti jedině státní občané, a každý státní občan že má míti v některé obci právo domovské, v § 11, že manželky soudně rozvedené (rozloučené) podrží domovské právo, které měly v době rozvodu (rozluky), v § 15, že kdo pozbude státního občanství, pozbude tím i práva domovského. Zákon ze dne 5. prosince 1896, čís. 222 ř. zák. o změně některých ustanovení předešlého zákona, která se však předchozích předpisů netýče (viz čl. I), předpisuje v § 5, že cizozemci a osoby, jichž státní občanství se nedá prokázati, nabudou po desetiletém dobrovolném pobytu v obci (§ 2) nároku na slib, že budou přijati do domovského svazku, avšak přijetí stane se účinným teprv, když nabyly zdejšího státního občanství. Z toho všeho plyne, že mezi

domovským právem a státním občanstvím jest vzájemná podmíněnost, takže jedno bez druhého nemůže býti. Kdo jest státním občanem zdejší, musí zde míti také domovské právo, a naopak kdo zde má domovské právo, jest nutně také státním občanem zdejší. Proto také v praxi, má-li kdo vykázati zdejší občanství na př. k vůli právu na menšinový jazyk, podává se výkaz ten výkazem domovského práva v některé zdejší obci. Jestliže tedy první žalobcova manželka, jsouc s ním rozvedena, podržela podle § 11 cit. zák. čís. 105/63 v H. na Moravě domovské právo i potom, když nabyl uherského státního občanství, stačilo, jak se v rozhodnutí čís. 6787 v obdobném případě stalo, odkázati na tento předpis, neboť pak podržela nutně i zdejší státní občanství domovským právem v H. umístěné. Pakli tomu tak byla rozlučka v Budapešti vázána co do své účinnosti pro tehdejší rakouské a tím pro nynější čsl. území historických zemí na předpis § 4 obč. zák. a jest tedy neplatna, ana se stala z důvodu shora pod 2. uvedeného, ježž zdejší právo za důvod rozluky neuznává, jak v cit. rozhodnutí čís. 6787 provedeno. Bylo-li však prvé manželství platné a jeho rozlučka neplatná, bylo druhé manželství neplatné.

Zbývá jen několik podružných otázek. Podáním ze dne 17. října 1928 oznámila žalovaná, že první žalobcova manželka jest provdána za B-a ve Vídni. Toto oznámení, i když jest snad pravdivé, nemůže míti vliv na rozhodnutí, neboť, třeba že tu neplatí zákaz novot, ježto řízení jest officiosní a vyšetřovací a musí tedy k novým okolnostem kdykoli za sporu na jevo vyšlým býti přihlíženo, týče se to jen okolností rozhodných, tato však není rozhodná. Okolnost, že prvá žalobcova manželka jest nyní provdána, jest bez významu proto, že platnost každého manželství, a tedy i druhého žalobcova manželství, o něž jde, posuzuje se podle doby jeho uzavření, zde tedy podle stavu dne 13. července 1915, kdy platilo právo shora vyložené (§§ 4, 62, 94 obč. zák. a hořejší předpisy o právu domovském a občanském) pro celé tehdejší Rakousko a tudíž i pro Vídeň, kde podle děje čís. 2 již tehdaž bydlela, i pro historické země nynější Čsl. republiky, tak že jest její druhý sňatek zcela bez významu, ať se stal, kdy chtěl, neboť, kdyby se byl stal ještě před tím, byl by byl neplatným z téže příčiny, jako druhý sňatek žalobcův, pro překážející mu prvé její manželství, jehož rozlučka byla neplatná, a neměl by tedy na otázku platnosti žalobcova druhého sňatku již prote vlivu. Rozhodným by bylo jen, kdyby prvá manželka žalobcova byla po rozvodu v mezičasi až do budapešťské rozluky nabyta jiného státního občanství a z rakouského, umístěného pro ni v H. na Moravě byla vystoupila, takže by se platnost rozluky té nebyla řídila zdejším t. j. tehdejším rakouským a nyní čsl. právem historických zemí (Moravy): takové nabytí jiného státního občanství pro ono mezičasi se však netvrdí. Byla v rozepři přetřásána také otázka § 111 obč. zák., že, ani při prvním žalobcovu sňatku oba snoubenci byli katolíky, nemohl svazek manželský býti platně rozloučen. Tato otázka stala se sice bezpředmětnou tím, že neplatnost rozluky uznána již z důvodu jiného, a netřeba se tedy zabývatí ještě dalším důvodem, nicméně lze uvéstí, že § 111 byl zrušen § 25

rozl. zák. a že, třebaže zákonu rozlukovému není přiznána retroaktivita (§ 31), zrušení § 111 t. j. odstranění privilegii odiosi katolického náboženství, jsou vzhledem k předpisu § 124 úst. list., že všechna náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna, normou veřejného řádu, musí za všech okolností jako právo absolutně nutící býti respektováno z úřadu z týchž příčin, jako podle rozhodnutí čís. 7.405 sb. n. s., na něž se odkazuje, zrušení § 64 obč. zák. Mínení dovolání, že obě manželství žalobcova jsou platná, jest vzhledem k § 62 obč. zák., jenž bigamii žádným způsobem nedovoluje, zajisté nehorázné a netřeba se proto dále s jeho obšírnými vývody sem spadajícími obírat. Uplatňuje-li však, že, an žalobce uznán na neplatnosti manželství rozsudkem druhé stolice vinným, neměl podle § 96 obč. zák. oprávnění domáhati se neplatnosti manželství a nesměl tedy z rozsudku první stolice, jenž žalobu o uznání neplatnosti zamítl, podati odvolání, sluší mu odvětit, že, nehledíc k tomu, že vina žalobcova uznána teprv rozsudkem odvolacího soudu, jenž jeho odvolání vyhověl a neplatnost manželství vyslovil, vztahuje se předpis § 96 obč. zák., podle něhož jen bezvinný manžel má právo domáhati se neplatnosti manželství, jen na případy překážek soukromoprávních, jež strany samy musí uplatňovati, má-li se k nim hleděti, kdežto, jde-li, jako zde, o překážku veřejnoprávní, kde se věc vyšetřuje z úřadu, nemůže vinou na neplatnosti sňatku právo žaloby o uznání neplatnosti, kteráž (žaloba) jeví se tu jako oznámení, a tudíž ani právo odvolání a dovolání býti proviněno. To plyne jasně z porovnání § 96 s předchozími 95 a 94.

Čís. 9297.

Lhůta § 43 (2) úpadk. řádu jest propadnou lhůtou hmotněprávní.

Podmínkou propadnutí nároku v určité době jest, že nárok tu byl již na počátku lhůty.

Lhůta § 43 (2) úpadk. řádu neplatí pro žalobu správce úpadkové podstaty proti tomu, kdož nabyt úpadcovy nemovitosti odporovatelným jednáním, na odevzdání plodů, jež byly odděleny a jimiž bylo disponováno teprve po prohlášení úpadku.

(Rozh. ze dne 24. října 1929, R I 632/29.)

Správce úpadkové podstaty Richarda G-a navrhl, by k zajištění nároku na zpětný převod nemovitostí, jakož i užitků a plodů z nich, na něž si činí úpadková podstata nárok, odporujíc kupní smlouvě o oněch nemovitostech mezi úpadcem a Jiřím a Emmou R-ovými, bylo povoleno prozatímní opatření zákazem odpůrcům (Jiřímu a Emmě R-ovým), by nenakládali s pohledávkou, jež jim přísluší za Emilem Z-em za prodanou píci z nemovitostí, jmenovitě by tuto pohledávku zcela ani z části nevybrali, jakož i zákazem poddlužníku Emilu Z-ovi, by až na další soudní rozkaz neplatil odpůrcům dluh z onoho nároku, aniž co podnikl, co by mohlo zmařiti nebo značně stížiti exekuci na onu peněžitou pohledávku. Soud první stolice prozatímní opatření povolil, rekursní soud návrh zamítl.